

Stappenplan voor aanleg en beheer bijenburchten

Instructie voor het aanleggen van
een bijenburcht in jouw omgeving
of tuin

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Wat is een bijenburcht?	3
Waarom hebben bijen een burcht nodig?	4
Waar bouw je jouw bijenburcht?.....	4
Wat heb je nodig om een bijenburcht te maken?	5
Wie logeert er in een bijenburcht?	6
Aan de slag	7
Stap 1: Voorbereiding van de ondergrond	7
Stap 2: Opbouw van de heuvel	7
Stap 3: Integreren van nestmateriaal	8
Stap 4: Het onderhouden van de bijenburcht	8
Bijenpoel maken bij de bijenburcht	9
Ook een bijenburcht met educatief bord?	10

Wat is een bijenburcht?

Een bijenburcht is een speciaal ingerichte plek waar wilde bijen kunnen nestelen. Ongeveer 70 tot 80% van de wilde bijensoorten maakt hun nest in de grond. Zij geven de voorkeur aan zonnige, droge en zandige plekken, vaak in hellingen of steile wandjes. Omdat deze plekken in ons huidige landschap regelmatig dichtgroeien door verruiging, is een bijenburcht een essentieel herstel van hun leefgebied.

Door een heuvel aan te leggen van geschikt zand en leem, gecombineerd met hout, stengels en andere natuurlijke materialen, ontstaat een veelzijdige nestlocatie. Hierdoor wordt de burcht aantrekkelijk voor zowel ondergronds als bovengronds nestelende bijensoorten.

Wanneer de omgeving bovendien bloemrijk is ingericht met inheemse planten, struiken en bomen, ontstaat een volwaardig leefgebied waar bijen het hele seizoen voedsel kunnen vinden.

Waarom hebben bijen een burcht nodig?

Onderzoek in Maastricht naar Limburgse bijenhotspots heeft geleid tot de waarneming van 148 soorten, waarvan 39 zeldzame soorten. Veel hè? Dit onderbouwt dat een burcht geen "nonsens" is, maar een bewezen effectieve methode voor stedelijke biodiversiteit. Wil je meer weten over dit onderzoek, neem dan [hier](#) een kijkje.

Een bijenburcht is niet slechts een extra voorziening, maar een noodzakelijke maatregel om het tekort aan geschikt leefgebied te herstellen. Door stikstofdepositie en vervuiling zijn natuurlijke open, zandige plekken schaars geworden.

Waar bouw je jouw bijenburcht?

Een goede plek is essentieel voor het succes van een bijenburcht. Let op de volgende voorwaarden:

- * Kies een zonnige, warme plek.
- * Richt de open zijde bij voorkeur op het zuiden (zuidoost of zuidwest kan ook).
- * Zorg voor beschutting tegen harde wind.
- * De bodem moet droog en goed doorlatend zijn.
- * Binnen een straal van circa 100 meter moet voldoende bloei aanwezig zijn.
- * De aanwezigheid van open water (zoals een vijver of poel) binnen 100 meter is wenselijk.
- * Een halve maanvorm is ideaal: deze vorm houdt warmte vast en creëert verschillende microklimaten.

Let op: Een bijenburcht functioneert alleen goed wanneer ook de omgeving geschikt is.

Belangrijk aan de omgeving is:

- * Variatie in vegetatie (hoog/laag, open/dicht).
- * Aanwezigheid van reliëf (heuveltjes, greppels).
- * Dood hout laten liggen.
- * Voldoende bloeiende inheemse planten gedurende het hele seizoen.

Maatregelen kunnen zijn:

- * Inzaaien van meerjarige bloemrijke mengsels.
- * Aanplant van inheemse struiken en bomen.
- * Aanpassen van maaibeheer (niet te vaak maaien, gefaseerd werken en maaisel afvoeren).

Wat heb je nodig om een bijenburcht te maken?

Voor de aanleg zijn onder andere nodig:

- * Schoppen of spades
- * Kruiwagens
- * Humusarm zand
- * Leemhoudend zand (of zand met een fractie leem/zavel)
- * Houtblokken of -stammen met geboorde nestgangen
- * Riet- en bamboestengels
- * Eventueel dakpannen of stenen
- * Appelkistjes
- * Gereedschap zoals een boormachine en zaag

Voor nestgangen in hout geldt:

- * Diameter tussen 3 en 8 mm
- * Minimaal 8 cm diep
- * Niet volledig doorboren (achterzijde moet gesloten blijven)

Foto: We Green the World

Wie logeert er in een bijenburcht?

In een bijenburcht nestelen vooral solitaire bijen. Hoewel deze bijen solitair leven, zie je in een succesvolle burcht vaak veel nestgangen dicht bij elkaar. Dit is een vorm van natuurlijke clustering, waarbij de bijen onafhankelijk van elkaar kiezen voor het beste plekje in de burcht. De meest voorkomende soorten zijn:

- * **Grote wolbij (*Anthidium manicatum*)**
Gebruikt haren en vezels om cellen te bouwen.
- * **Masonbijen (*Osmia*-soorten)**
Sluiten hun nestjes af met modder; belangrijke bestuivers van fruitbomen.
- * **Groefbijen (*Colletes*-soorten)**
Nestelen in zandige of losse bodems, soms ook in bijenburchten.
- * **Smeerbijen (*Halictus*-soorten)**
Kleine bijen die vaak dicht bij elkaar in houten of rieten holtes leven.
- * **Roodgatje (*Panurgus*-soorten)**
Kleine bijen die vaak bloemetjes bezoeken en zandige nestjes maken.
- * **Grijze zandbij (*Andrena*-soorten)**
Grondnestelende bijen, belangrijk voor wilde bloemen.
- * **Vosje (*Anthophora*-soorten)**
Snelle vliegers die vaak langere gangen in hout of aarde gebruiken.
- * **Asbij (*Lasioglossum*-soorten)**
Zeer algemene bijen, nestelen vaak in losse grond of holtes van hout.
- * **Overige bewoners**
Soms logeren ook solitaire wespen, lieveheersbeestjes of gaasvliegen tijdelijk in de holtes.

Aan de slag

Stap 1: Voorbereiding van de ondergrond

- * Graaf een kuil van ongeveer 30 cm diep.
- * Maak de vorm bij voorkeur halfrond of langgerekt in zuidelijke richting.
- * Verwijder gras en wortels zorgvuldig.
- * Maak het werkvlak iets groter dan de uiteindelijke burcht, zodat er kale grond rondom aanwezig blijft.

Stap 2: Opbouw van de heuvel

- * Vul de kuil eerst met humusarm zand tot maaiveld.
- * Breng daarop een heuvel aan van leemhoudend zand.
- * De totale hoogte moet ongeveer 80 cm bedragen (circa 50 cm boven maaiveld).
- * Stamp het zand stevig aan en laat het idealiter een maand inklinken. Soms lukt een maand inklinken in de praktijk niet, daarom wordt er gezegd dat als het zand voldoende leem bevat, en eventueel verstevigt met dakpannen/stoeptegels je toch een sterke burcht kunt bouwen.

Wanneer de heuvel voldoende stevig is:

- * Steek één of meerdere steilwanden af.
- * Varieer in hellingshoek (bijvoorbeeld 30°, 60° en 90°).
- * Werk voorzichtig om instorten te voorkomen.

Stap 3: Integreren van nestmateriaal

- * In de burcht kunnen aanvullende nestmogelijkheden worden verwerkt:
- * Houtblokken met geboorde gangen
- * Bundels riet of bamboe
- * Stengels van vaste planten
- * Kistjes gevuld met nestmateriaal
- * Dakpannen of stenen als beschutting tegen regen
- * Rondom de burcht wordt bij voorkeur humusarm zand gebruikt, zodat ook zandbijen hier kunnen graven.

Stap 4: Het onderhouden van de bijenburcht

- * Na aanleg is onderhoud cruciaal.
- * Houd de burcht grotendeels kaal.
- * Verwijder opslag van gras, kruiden en jonge struiken.
- * Werk gefaseerd: onderhoud elk jaar de helft van de burcht.
- * Februari is een geschikte periode voor onderhoudswerkzaamheden.
- * Te veel begroeiing maakt de plek ongeschikt voor nestelende bijen.

Bijenpoel maken bij de bijenburcht

Een bijenburcht biedt nestgelegenheid voor wilde bijen, maar een geschikt leefgebied bestaat uit meer dan alleen een nestplaats. Bijen en hommels hebben ook water nodig. Omdat zij slecht kunnen omgaan met open, gladde wateroppervlakken zonder houvast, kan een ondiepe bijenpoel een waardevolle aanvulling zijn op een bijenburcht. Met enkele eenvoudige maatregelen kan een veilige drinkplaats voor bijen worden gecreëerd.

Bij de aanleg van een bijenpoel zijn de volgende aandachtspunten van belang:

- * **Variatie in diepte**

Voorzie een zeer ondiepe zone van ongeveer 0–2 cm diep waar bijen veilig kunnen drinken. Daarnaast zijn enkele diepere delen (ca. 5–10 cm) wenselijk, zodat het water minder snel volledig opdroogt.

- * **Flauwe oevers**

Vermijd steile randen en zorg ervoor dat insecten gemakkelijk in en uit het water kunnen lopen.

- * **Structuur en houvast**

Gebruik een combinatie van grover grind, kleine kiezels, fijn zand, stenen die deels boven het water uitsteken en takjes of stengels. Deze elementen bieden veilige landingsplaatsen en voorkomen verdrinking.

- * **Zonnige ligging**

Kies een warme, zonnige locatie. Dit maakt de poel aantrekkelijker voor bijen en andere bestuivers.

- * **Water**

Vul de poel met water, bij voorkeur regenwater.

- * **Beplanting**

Plaats enkele inheemse water- en oeverplanten in en rond de poel.

Ook een bijenburch met educatief bord?

Wil jij met jouw organisatie ook laten zien wat dat hoopje zand is? Via Zoem Zone Limburg kun je eenvoudig een educatief bordje voor jouw bijenburch aanvragen. Stuur ons een mailtje naar info@nmflimburg.nl en je ontvangt het kant-en-klare ontwerpbestand van het bijenburchtbord. Dit ontwerp kun je vervolgens eenvoudig laten drukken bij een lokale drukker. Twee houten palen erbij, bord monteren... en voilà: een zichtbare én leerzame plek voor wilde bijen én bezoekers!

Zoem Zone
Limburg

Colofon

Zoem Zone Limburg is een initiatief voor het versterken van bestuivende insecten en de biodiversiteit in de regio. Voor partnerschap en deelname aan kijk op nmflimburg.nl/zoemzone

Disclaimer

Deze publicatie is auteursrechtelijk beschermd, maar de tekst mag kosteloos worden gebruikt voor belangenbehartiging, campagnevoering, educatie en onderzoek, mits de bron volledig wordt vermeld.

© Zoem Zone Limburg
Natuur en Milieufederatie Limburg
Kapellerpoort 1
6041 HZ Roermond
info@nmflimburg.nl

